



WORKING PAPER č. 20/2007

**Trh práce a
konkurenceschopnost
maďarské ekonomiky v období
transformace**

Petr Musil

Září 2007



Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111



TRH PRÁCE A KONKURENCESCHOPNOST MAĎARSKÉ EKONOMIKY V OBDOBÍ TRANSFORMACE

Abstract:

The main goal of this paper is to analyze the situation on the Hungarian labour market, its development during the transition process, and the impact on the competitiveness of the Hungarian economy.

Abstrakt:

Cílem příspěvku je provedení analýzy situace na maďarském pracovním trhu a jeho vývoje v období transformace a posoudit dopad na konkurenceschopnost maďarské ekonomiky, tj. na její schopnost dosahovat dlouhodobého hospodářského růstu.

Recenzoval:
prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

ÚVOD

Správné fungování trhů výrobních faktorů je předpokladem pro schopnost ekonomiky dosahovat dlouhodobého hospodářského růstu. Hospodářského růstu lze z pohledu pracovního trhu dosahovat buď zvyšováním množství zapojovaného množství práce (extenzivní růst), nebo zvyšováním její produktivity (intenzivní růst). Neméně důležitý je také institucionální rámec pracovního trhu či jeho flexibilita a schopnost rychle reagovat na podněty, přicházející z trhů finální produkce.

Cílem paperu je provést analýzu situace na trhu práce v Maďarsku v transformačním období, tj. v prvních 15 letech po znovuoživení demokratického uspořádání společnosti. Nejprve bude popsáno fungování trhu práce v centrálně plánované ekonomice Maďarska v období reálného socialismu. Poté se budeme soustředit na výchozí stav maďarského pracovního trhu a hlavní změny, které se na něm v transformačním období udály. Dále se zaměříme na hlavní faktory, které ovlivňují (či ovlivňovaly) schopnost maďarské ekonomiky dosahovat dlouhodobého hospodářského růstu z pohledu trhu práce, jako objem, kvalita, mobilita či produktivita pracovní síly.

1. CHARAKTERISTIKA MAĎARSKÉHO TRHU PRÁCE

V této části se zaměříme na charakteristiku prostředí maďarského pracovního trhu. Nejprve bude popsáno fungování trhu práce v centrálně plánované ekonomice včetně jeho výchozího stavu na počátku transformace. Následně bude naše pozornost soustředěna na hlavní rysy maďarského trhu práce v průběhu transformačního procesu a nejdůležitější změny, které se na něm udály.

1.1. Trh práce v centrálně plánované ekonomice Maďarska a výchozí stav trhu práce

Podobně jako ostatní středoevropské země, i Maďarsko se vydalo na cestu transformace ekonomického systému od centrálně plánovaného hospodářství k tržní ekonomice. Ačkoli se v mnoha aspektech transformační procesy podobaly (jako např. propad HDP na počátku 90. let, nezaměstnanost atd.), existuje několik oblastí, které jsou pro Maďarsko specifické. V první řadě, postupný proces demokratizace a ekonomické liberalizace započal již v 60. letech minulého století (OECD, 1999). Dále bylo dosaženo určitého stupně decentralizace, role státu v ekonomice se postupně začala snižovat, vznikl soukromý sektor,¹ zemědělství prosperovalo a bylo konkurenceschopné, ekonomika byla více otevřena vůči vnějšímu světu než ostatní socialistické ekonomiky apod. (OECD, 1999).

Dá se říci, že fungování maďarského trhu práce se blížilo tržním principům více než například v Československu. Podnikům a zaměstnancům byla dána určitá smluvní volnost při mzdovém vyjednávání (odborníky fungovaly podobně jako v tržních ekonomikách), mzdy nebyly přímo určovány centrem, byly pouze daňově usměrňovány (Kertesi, Köllö, 1999).²

Nezaměstnanost nebyla registrována, tudíž oficiálně neexistovala. Oficiální data (respektive odhady Maďarského statistického úřadu) o míře nezaměstnanosti jsou k dispozici až od roku 1987, kdy se míra nezaměstnanosti pohybovala v rozmezí 0,1–0,4 % v letech 1987–1990 (Kertesi, Köllö, 1999).

¹ Jeho podíl na HDP se odhaduje na 3–5 % v 80. letech 20. století (Salamin, Flore, 1993).

² Daně byly funkcí podílu míry růstu mezd a míry růstu produktivity práce. To znamená, že pokud míra růstu mezd převyšovala stanovenou míru růstu produktivity práce, úměrně tomu se zvyšovaly daně ze mzdy. Tento systém byl postupně uvolňován během druhé poloviny 80. let a v roce 1993 úplně zrušen (Kertesi, Köllö, 1999).

Pokud jde o strukturu zaměstnanosti, tak podobně jako v Polsku, i zde bylo poměrně významným zaměstnavatelem zemědělství. Detailní pohled na strukturu zaměstnanosti podává následující tabulka.

Tabulka č. 1: Struktura zaměstnanosti v Maďarsku v roce 1987 (podíl jednotlivých sektorů v %)

sektor	podíl	sektor	podíl
průmysl	29,1	vodní hospodářství	1,5
stavebnictví	6,5	personální a ekonomické služby	4,3
zemědělství a lesnictví	17,9	zdravotnictví, kultura a sociální služby	11,6
doprava, pošta, telekomunikace	7,7	samospráva, administrativa a ostatní služby	11,6
obchod	9,8	celkem	100

Zdroj: Salamin, Floro (1993)

Z uvedené struktury zaměstnanosti lze odvodit, že růstový potenciál maďarské ekonomiky byl v tomto období poměrně malý. Téměř pětina zaměstnaných osob pracovala v zemědělství (což je zhruba čtyřikrát více než ve vyspělých ekonomikách), necelá třetina v průmyslu a pouhá třetina ve službách – tj. v sektoru, který ve vyspělých zemích tvoří 2/3–4/5 HDP (např. OECD, 2007).

1.2. Charakteristika vývoje maďarského trhu práce během transformace

Po započetí transformačního procesu bylo nemyslitelné, aby trh práce zůstal „ušetřen“ liberalizace. Proto lze za hlavní opatření politiky trhu práce považovat právě liberalizaci pracovního trhu a zrušení výše zmíněného systému kontroly mezd prostřednictvím daňových nástrojů.

Hlavním problémem maďarského pracovního trhu především v počátku transformačního období bylo plné propuknutí do té doby potlačované nezaměstnanosti. Zatímco ještě v roce 1990 míra nezaměstnanosti nedosahovala ani jednoho procenta, na konci roku 1992 dosáhla již dvouciferné hodnoty (Hoós, 1999).

Politika trhu práce se proto snažila tuto poměrně vysokou nezaměstnanost snižovat, a to především prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti, zejména v podobě systému vzdělávání, informovanosti o pracovních příležitostech, konzultačních služeb, poradenství pro malé firmy, ale také v podobě systému podpor v nezaměstnanosti či nového mechanismu kolektivního vyjednávání, jehož cílem bylo především zvyšovat mobilitu pracovní síly a eliminovat riziko stávek prostřednictvím efektivních vyjednávacích technik s odbory (Hoós, 1999).

Vedle růstu nezaměstnanosti rovněž docházelo k poklesu ekonomické aktivity (pojmy ekonomická aktivita a míra pracovní participace

uvedeny níže). To lze na první pohled chápat jako negativní jev. Nicméně Bukodi (2006) argumentuje, že šlo o logické vyústění toho, že poměrně mnoho Maďarů se rozhodlo využít větších možností dále se vzdělávat, a proto odložili svůj vstup na pracovní trh. V druhé polovině 90. let opět dochází k růstu míry pracovní participace, což je z pohledu dlouhodobého hospodářského růstu jistě pozitivní, neboť na pracovní trh začala přicházet daleko kvalifikovanější pracovní síla než v předchozích letech.

Vedle růstu kvalifikovanosti pracovní síly docházelo během transformace ke strukturálním změnám v zaměstnanosti. Vzhledem k nepříliš příznivé struktuře na počátku transformace by se tedy dalo předpokládat, že postupně klesal význam primárního sektoru a naopak docházelo k růstu podílu služeb na zaměstnanosti. Zda tomu tak skutečně bylo, ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2: Strukturální změny v zaměstnanosti v Maďarsku (podíly jednotlivých sektorů v %)

rok	zemědělství	průmysl	služby
1990	17,5	36,1	46,4
1992	11,3	35,0	53,7
1994	8,7	33,0	58,3
1996	8,3	32,6	59,1
1998	7,5	34,2	58,3
2000	6,6	33,7	59,7

Zdroj: Keune (2003)

Tabulka tento trend potvrzuje. Význam zemědělství jakožto zaměstnavatele výrazně klesá. Za sledované období se snížil o 11 procentních bodů, zatímco podíl služeb na zaměstnanosti vzrostl o více než 13 procentních bodů za současného snížení podílu průmyslu o necelých 2,5 p.b.

2. TRH PRÁCE

Zde bude nejprve provedena charakteristika prostředí maďarského pracovního trhu a poté analýza jeho nabídkové a poptávkové strany.

2.1. Nabídka práce

Nabídku práce tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tj. obyvatelstvo, které spadá do určité věkové skupiny (např. 15+ dle Macha, 2001; nebo 15–64 dle OECD, 2007)³ a lze je zařadit do jedné z následujících kategorií:

- osoby zaměstnané,
- osoby bez práce, ale práci aktivně hledající (osoby registrované na pracovním úřadě nebo hledající práci jiným způsobem),
- osoby bez práce, ale připraveny k nástupu do práce buď okamžitě, nebo nejpozději do 14 dnů (Mach, 2001).

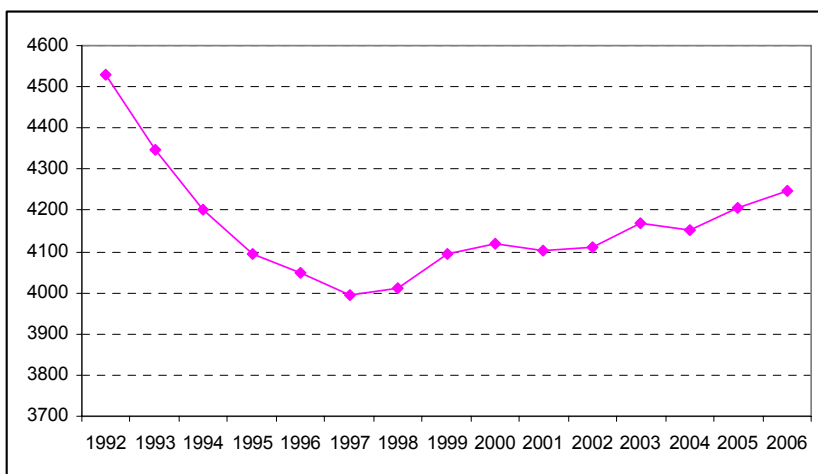
Ostatní osoby, kterým nelze přiřadit ani jednu z výše uvedených charakteristik, pak označujeme za osoby ekonomicky neaktivní, a tudíž je nepočítáme mezi pracovní sílu.

Velikost nabídky práce

Množství pracovní síly lze vyjádřit buď přímo absolutním počtem osob, nebo pomocí tzv. míry pracovní participace, která je z hlediska mezinárodního srovnávání vhodnější. Míra pracovní participace je definována jako poměr pracovních sil ku počtu osob v produktivním věku, tj. 15–64 (dle OECD). Zde je nutné podotknout, že míru pracovní participace zde chápeme jako ukazatel, který blíže vypovídá o ekonomické aktivitě obyvatelstva. Pokud je člověk ekonomicky aktivní, vstupuje tím na pracovní trh, a spadá-li navíc do sledované věkové skupiny, zvyšuje míru pracovní participace. Z tohoto hlediska lze oba pojmy do jisté míry chápat jako synonyma. Vývoj počtu pracovních sil ukazuje graf č. 1.

³ My budeme používat věkovou skupinu 15–64 z důvodu mezinárodního srovnávání.

Graf č. 1: Vývoj počtu pracovních sil v Maďarsku (v tis. osob ve věku 15–64 let)



Zdroj: OECD (2007)

Z grafu je patrné, že od počátku 90. let až do roku 1997 dochází k nepřetržitému snižování počtu ekonomicky aktivních osob. V období let 1992–1997 činil tento úbytek více než 500 tisíc osob (!), což představuje cca 12% pokles. Tento jev může mít několik příčin, z nichž se jako první (za dané situace) nabízí pokles počtu osob v dané věkové skupině. Ten se ovšem ve sledovaném období nijak výrazně neměnil, prakticky po celé období 1992–2006 dosahoval počet osob ve věku 15–64 let necelých 7 milionů.⁴ Další příčinou tohoto poklesu mohl být výrazný pokles reálných mezd, který by působil demotivačně na ochotu pracovat (viz. dále), nebo výrazný pokles výkonu maďarské ekonomiky. Pomineme-li fakt, že v letech 1992–1997 se žádný dramatický pokles HDP nekonal, pak případná hospodářská recese by se projevila spíše v růstu nezaměstnanosti než v poklesu počtu pracovních sil. Bukodi (2006) spatřuje jednu z možných příčin tohoto jevu v masivním rozvoji terciárního vzdělávání, který byl také důsledkem vládních vzdělávacích politik v 90. letech. Zároveň došlo k tomu, že po pádu socialistického režimu začala mladá generace Maďarů preferovat další vzdělávání před vstupem na pracovní trh (Bukodi, 2006). Stejným způsobem zřejmě působily i strukturální změny v zaměstnanosti, které si vyžádaly „odchod“ málo poptávaných profesí z pracovního trhu.

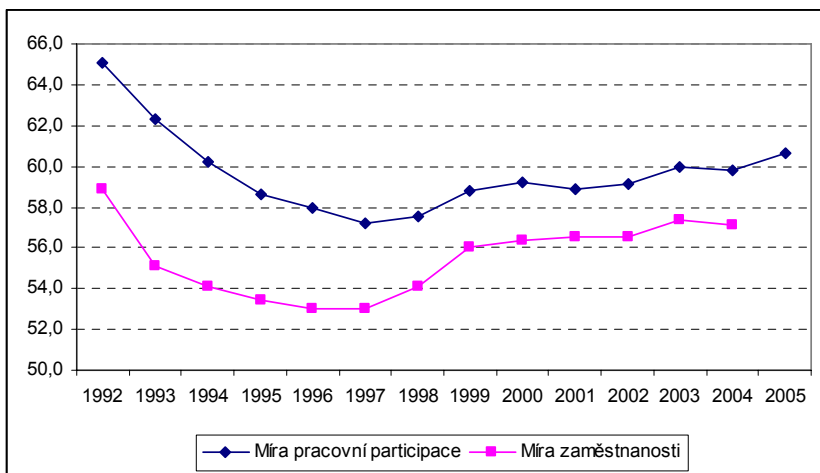
Po roce 1997 pak dochází k opětovnému zvyšování objemu pracovní síly, přičemž na konci sledovaného období dosáhl úrovně téměř 4,25 milionu osob. V tomto období zřejmě na pracovní trh začaly přicházet

⁴ Počet osob v dané věkové skupině se pohyboval v rozmezí 6,936–6,986 milionů, takže se mohl změnit o maximálně 50 tisíc osob (OECD, 2007).

ty populační ročníky, které v předchozím období vstup na pracovní trh odložily z důvodu dalšího vzdělávání (viz. výše) (např. Viszt et al., 2001).

Následující graf ukazuje vývoj míry pracovní participace a míry zaměstnanosti. Míra pracovní participace je definována jako podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel v dané věkové skupině, a to ve skupině 15–64 let. Míra zaměstnanosti pak odpovídá podílu počtu zaměstnaných na celkovém počtu osob v dané věkové skupině.

Graf č. 2: Míra pracovní participace a míra zaměstnanosti v Maďarsku



Zdroj: OECD (2007)

Vývoj míry pracovní participace téměř přesně kopíruje vývoj počtu ekonomicky aktivních osob. Z toho se dá odvodit, že nově příchozí pracovní síla nacházela zaměstnání. Že tomu tak skutečně bylo, dokazuje graf č. 10, v němž lze sledovat pokles míry nezaměstnanosti od roku 1993. Je ovšem nutné podotknout, že míra pracovní participace v Maďarsku patří k jedné z nejnižších v celé EU, přičemž nikdy nedosáhla hodnoty 69 %, což odpovídá průměru EU.⁵ Přes počáteční poměrně vysokou hodnotu tohoto ukazatele docházelo k jejímu stabilnímu snižování a v posledních letech se pohybuje o cca 9 procentních bodů pod zmíněným průměrem Evropské unie.

Velmi podobný vývoj je možné sledovat i u míry zaměstnanosti. Vývoj obou ukazatelů je tak v Maďarsku prakticky zcela ovlivněn vývojem počtu ekonomicky aktivních osob.

⁵ Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR (2004), http://www.upsvar-zv.sk/projekty/018_sop_program.pdf (únor 2007).

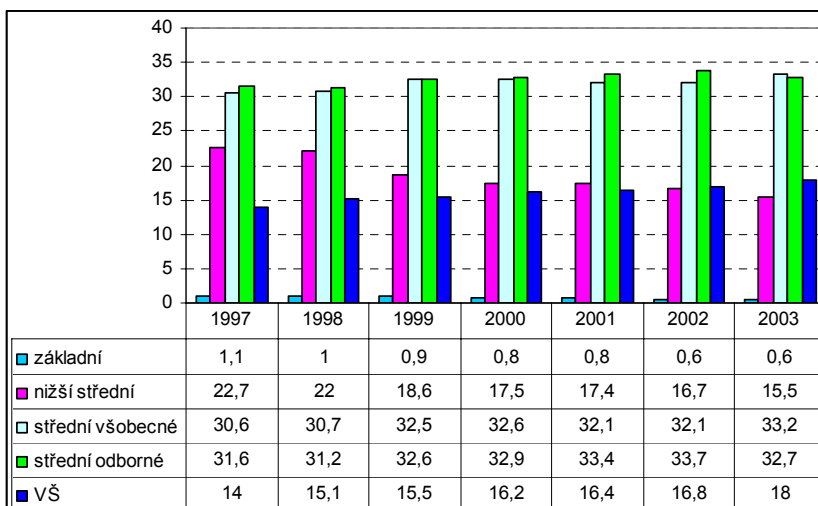
Vzdělanostní struktura pracovní síly

Nyní přesuneme naši pozornost od sledování vývoje objemu pracovní síly (čili kvantitativní stránky nabídky práce) směrem ke kvalitativní stránce, a to ke vzdělanostní struktuře maďarské pracovní síly.

Nejprve je potřeba říci, že relevantní data jsou k dispozici pouze pro léta 1997–2003, tedy pro poměrně krátké období. Přesto si lze všimnout několika skutečností včetně některých trendů, viz. následující graf.

Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob v pracovní síle je poměrně vysoký již na začátku uvedeného období a jejich podíl během dalších let vzrostl o 4 procentní body.

Graf č. 3: Vzdělanostní struktura pracovní síly v Maďarsku v letech 1997–2003 (podíl jednotlivých typů vzdělání v %)



Zdroj: OECD (2007)

Logicky se tedy nabízí, že podíl osob s úplným středním vzděláním bude nižší, což se skutečně potvrzuje a tento podíl v roce 1997 činil něco málo přes 60 %. Nicméně v dalších letech dochází ke stabilnímu nárůstu tohoto podílu a v roce 2003 mělo úplné střední vzdělání více než 65 % pracovní síly.

Růst tohoto podílu se tak děl na úkor podílu osob s nižším středním (ekvivalent k „vyučení“) vzděláním, který v daném období klesl o cca 7 procentních bodů. Podíl pracovní síly se základním vzděláním je celkem zanedbatelný a klesl o půl procentního bodu.

Dá se tedy říci, že s rostoucí úrovní vzdělání se tak zvyšuje potenciál maďarské ekonomiky pro dosahování dlouhodobého hospodářského růstu. I přes tuto skutečnost lze spatřovat ještě prostor pro další růst

vzdělanosti, podíl vyučených osob je stále ještě poměrně vysoký (např. na Slovensku je tento podíl cca 8 %).

Mobilita pracovní síly

Mobilita pracovní síly je třetím důležitým faktorem ovlivňujícím nabídku práce, který zde budeme sledovat. Mobilitu pracovní síly lze chápat různými způsoby. Jednak lze sledovat počet a četnost změny profese, jednak lze mobilitu posuzovat ve smyslu změny trvalého bydliště nebo dojíždění za prací bez změny trvalého bydliště. Domníváme se, že mobilita pracovní síly ve smyslu změny místa výkonu práce (nikoli změny profese) přímo ovlivňuje mobilitu pracovní síly ve smyslu změny zaměstnání (profese, pracovního místa) a můžeme ji tedy považovat za hodnotnější naší pozornosti. Jinými slovy: ochota změnit profesi může být mnohdy podmíněna ochotou změnit místo trvalého bydliště nebo ochotou za prací dojíždět. Dále lze říci, že čím větší je ochota pracovní síly změnit kvůli práci místo pobytu či dojíždět, tím flexibilnější je nabídka práce i pracovní trh a tím lepší jsou předpoklady pro schopnost ekonomiky dosahovat dlouhodobého hospodářského růstu.

Mobilitu pracovní síly ve smyslu vnitřní migrace lze měřit různými způsoby. Aby bylo možné stupeň mobility pracovní síly mezinárodně srovnávat, používají se v zásadě 3 typy ukazatelů migrace: hrubá míra migrace, čistá míra migrace a Courgeauovo K (posledně jmenovaný ukazatel částečně eliminuje vliv nestejného počtu regionů v porovnávaných zemích).⁶ Pozici Maďarska v dané oblasti včetně srovnání s ostatními zeměmi V-4 zobrazuje následující tabulka.

Tabulka č. 3: Hrubá a čistá míra migrace v zemích V-4 (v %)

	hrubá míra migrace		čistá míra migrace	
	1992	1999	1992	1999
Maďarsko	1,49	1,32	0,094	0,054
Polsko	0,37	0,29	0,053	0,033
Česko	0,57	0,50	0,009	0,063
Slovensko	n.a.	0,22	n.a.	0,023

Poznámka: data měřena pro regiony NUTS 2.

Zdroj: Lux et al. (2006)

Maďarsko je zemí s nejvyšší mírou migrace ve srovnání s ostatními zeměmi V-4. Nutno ovšem upozornit, že i v rámci Evropské unie patří Maďarsko k zemím s poměrně vysokou mírou migrace obyvatelstva

⁶ Hrubá míra migrace je definována jako polovina podílu, kde v čitateli je součet vystěhovaných a přistěhovaných za jednotlivé regiony a ve jmenovateli počet obyvatel všech regionů (čili celé sledované země). Čistá míra migrace pak představuje polovinu podílu, kde v čitateli máme součet absolutních hodnot rozdílů imigrantů a emigrantů za jednotlivé regiony (migračních sald) a ve jmenovateli počet obyvatel všech regionů (Lux et al., 2006).

a je srovnatelné například se zeměmi jako Belgie, Nizozemí či Švédsko (Lux et al., 2006).

Tabulka č. 4: Intenzita migrace v zemích V-4 (Courgeauovo K) v polovině 80. a 90. let minulého století

	1984	1994
Maďarsko	0,27 (T) 0,56 (D)	0,26 (T) 0,20 (D)
Polsko	0,24	0,15
Česko	0,31	0,21
Slovensko	n.a.	0,18

Poznámka: pro Slovensko data z roku 1996; T=trvalá migrace, D=dočasná migrace.

Zdroj: Lux et al. (2006)

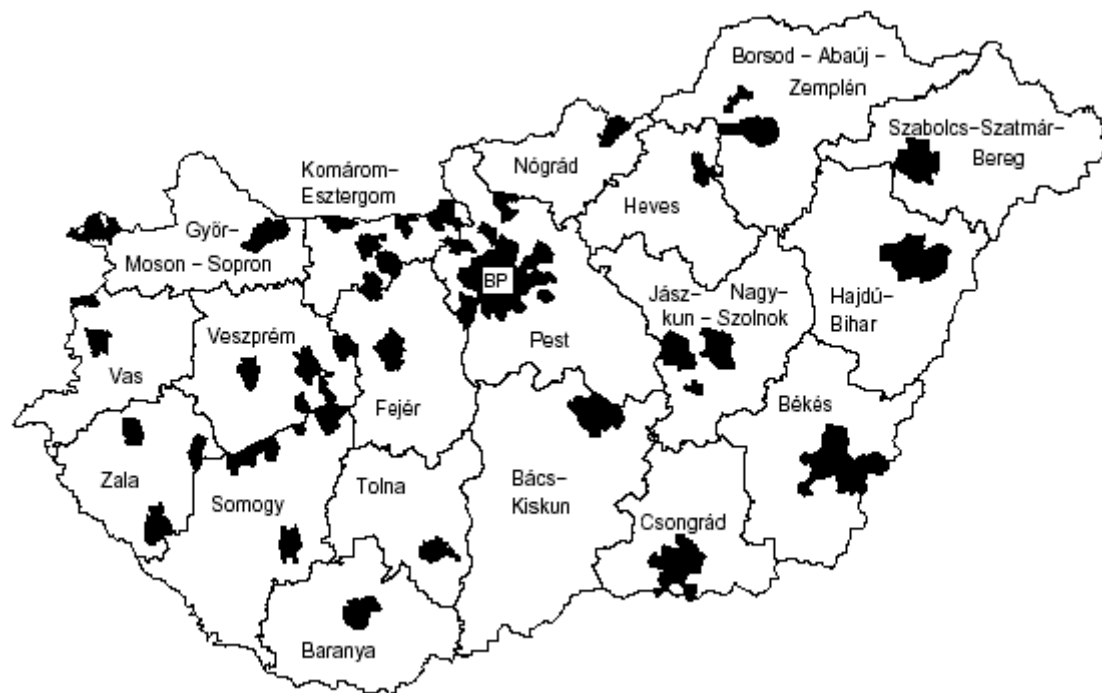
U tohoto ukazatele pak Maďarsko v porovnání s ostatními zeměmi V-4 nijak významně nevyčnívá a v rámci celé EU patří spíše k zemím s podprůměrnou intenzitou migrace.

Pokud jde o strukturu migrujících obyvatel, tak podle Cseres-Gergely (2003) nejčastěji migrují lidé ve věku kolem 24 let (necelých 40 % ze všech migrujících) a zároveň středoškolsky vzdělaní lidé (více než 50% podíl) a dále pak lidé se základním vzděláním (cca 22 % ze všech migrujících). Až na třetím místě jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé s cca 15% podílem (Cseres-Gergely, 2003).

Důležité jsou i motivy migrace obyvatelstva. Jako důvod stěhování byl v 90. letech na prvním místě uváděn návrat k příbuzným, dále pak motiv získání lepšího bydlení a na třetím místě motiv získání práce nebo lepší práce (Cseres-Gergely, 2003).

Posledním faktorem, který budeme při posuzování mobility pracovní síly analyzovat, je směr migrace. Předpokládejme, že nejvyšší hodnoty kladných migračních sald budou vykazovány ve velkých centrech nebo jejich okolí, z čehož vyplývá, že lidé budou opouštět venkovská sídla. Následující obrázek podává přehled maďarských regionů a větších aglomeračních center. Další dva obrázky pak vypovídají o směrech migrace na počátku a ke konci 90. let minulého století.

Obrázek č. 1: Aglomerační centra a regiony v Maďarsku



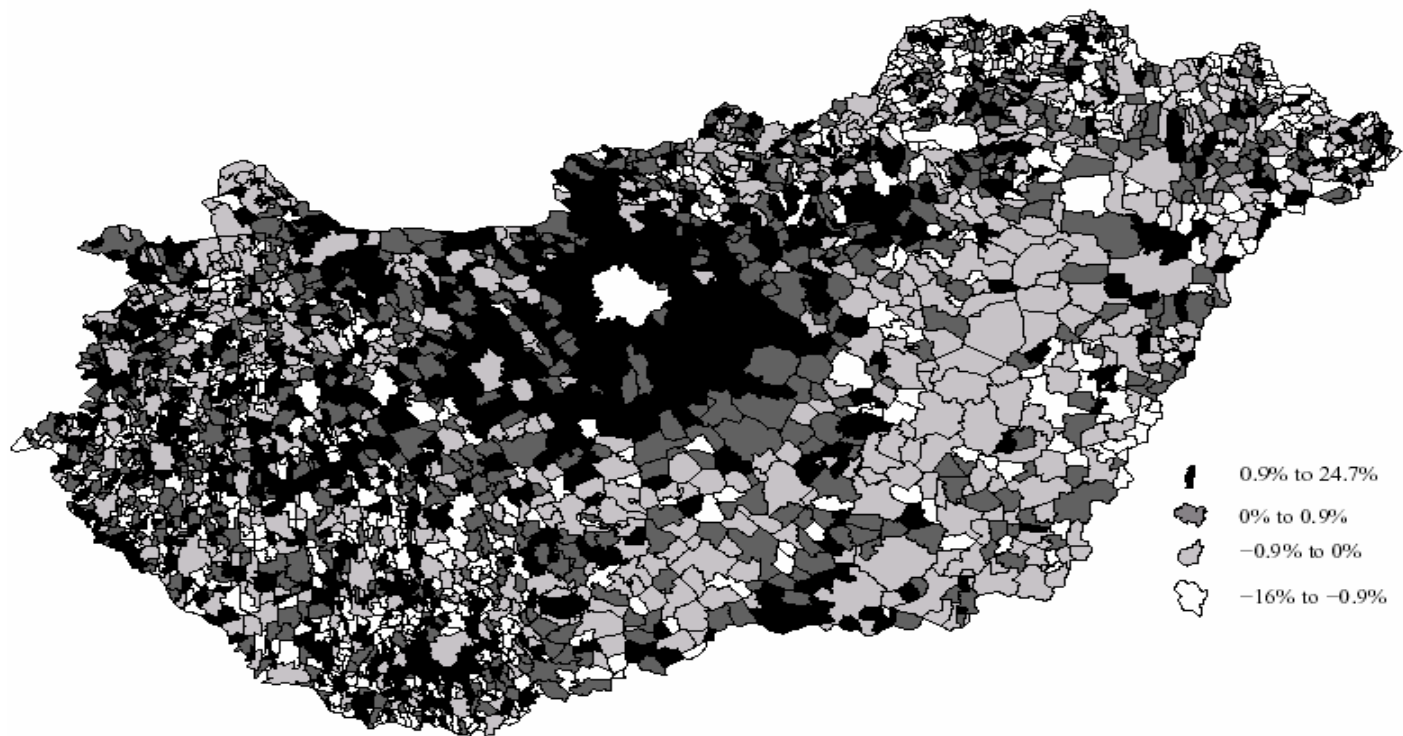
Zdroj: Cseres-Gergely (2003)

Obrázek č. 2: Čistá míra migrace v letech 1990–1992



Zdroj: Cseres-Gergely (2003)

Obrázek č. 3: Čistá míra migrace v letech 1998–2000



Zdroj: Cseres-Gergely (2003)

Na obrázcích 2 a 3 si můžeme všimnout čtyř různých odstínů. Černá a tmavě šedá barva představují kladná migrační salda, přičemž barva černá představuje vyšší míru migrace než představuje barva tmavě šedá. Naproti tomu světle šedá a bílá představují záporná migrační salda, kde bílá značí vyšší odliv obyvatelstva než světle šedá. Obecně můžeme říci, že čím tmavější odstín, tím vyšší příliv obyvatelstva do sledovaného regionu. Dáme-li obrázky 2 a 3 do souvislosti s obrázkem 1, který zobrazuje hlavní aglomerační centra v Maďarsku, pak lehce dovodíme, odkud kam se Maďaři ve sledovaných obdobích stěhovali.

Z obrázků je patrné rozdílné chování při migraci na počátku a na konci devadesátých let. Zatímco bezprostředně po zhroutilí socialistického režimu se poměrně hodně migrujících Maďarů stěhovalo do Budapešti nebo jejího bezprostředního okolí, pak na konci poslední dekády minulého století jednoznačně převládl trend stěhovat se do okolí hlavního města, přičemž Budapešť samotná zaznamenala zápornou čistou míru migrace. Tento trend je možné sledovat i v dalších zemích, například v České republice a na Slovensku, kde také nejprve docházelo k přílivu obyvatel do velkých měst a následně k odlivu do jejich bezprostředního okolí. Kladné migrační saldo také zaznamenaly příhraniční okresy se Slovenskem. Vesměs se jedná o migraci směrem k lepším pracovním příležitostem, což pozitivně ovlivňuje růstový potenciál ekonomiky.

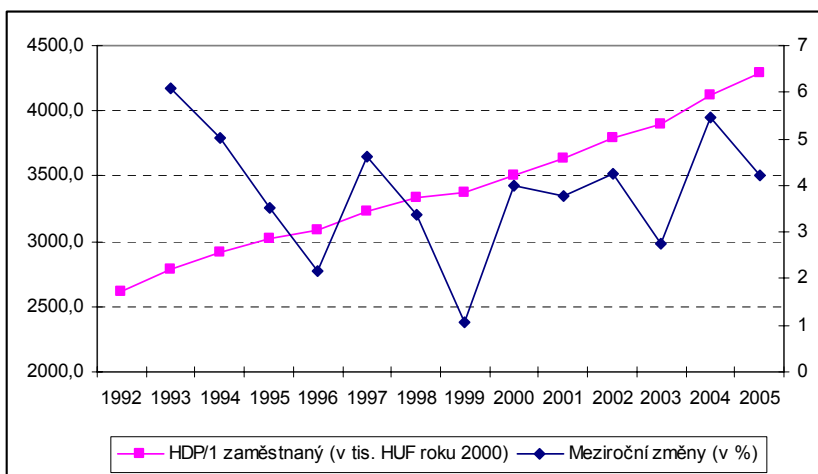
2.2. Poptávka po práci

Z pohledu ekonomické teorie je poptávková strana trhu práce determinována mezní produktivitou práce, mezním příjmem firem na trzích finální produkce a reálnou mzdou. Předmětem praktického zkoumání je ale především vývoj průměrné produktivity práce a reálných mezd. Proto nás v této části bude zajímat (ne)soulad vývoje těchto dvou veličin v Maďarsku v transformačním období.

Vývoj produktivity práce

Produktivitu práce můžeme sledovat například jako produkt vytvořený jedním pracovníkem (HDP na jednoho zaměstnaného, ČSÚ) nebo jako produkt vytvořený za jednu hodinu práce, tedy HDP/1 hod. (Cvengroš, 2004). Vzhledem k tomu, že pro sledování produktivity práce jako HDP na jednu hodinu práce není k dispozici dostatek dat, použijeme produktivitu práce vyjádřenou jako HDP na jednoho zaměstnaného.

Graf č. 4: Produktivita práce v Maďarsku (HDP/1 zam. v tis. HUF roku 2000 – levá osa, meziroční změny v % – pravá osa)



Zdroj: OECD (2007), vlastní výpočty

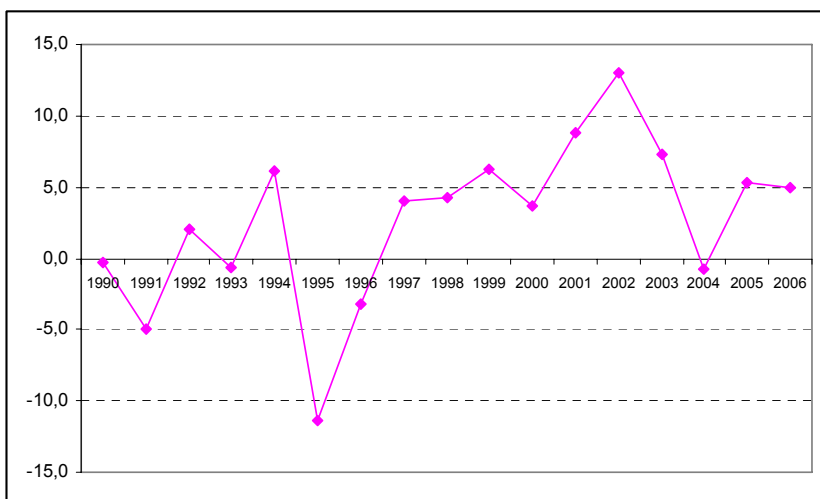
Z grafu je vidět, že po celé sledované období produktivita práce v Maďarsku rostla. Měnila se ale dynamika tohoto růstu. Na počátku období dosahovalo tempo růstu produktivity práce poměrně solidních hodnot (v roce 1993 i více než 6 %). V dalších letech ovšem docházelo ke stabilnímu poklesu tohoto tempa a rychlejší růst produktivity práce byl pak zaznamenán až v letech 2004 a 2005, nicméně takových přírůstků jako v první polovině 90. let již nebylo dosaženo.

Podstatné ovšem je, že během sledovaného období nikdy nedošlo k poklesu produktivity práce, což lze považovat za veskrze pozitivní fakt vzhledem k poptávkové straně pracovního trhu. Za celé sledované období, tj. 1992 – 2005, se produktivita práce zvýšila o 63,6 %, což je o více než 17 procentních bodů vyšší nárůst než například na Slovensku. Průměrné tempo růstu produktivity práce činilo 3,9 % ročně.

Vývoj reálné mzdy

Reálná mzda se téměř po celá 90. léta minulého století v Maďarsku vyvíjela velice volatálně. Rok, kdy reálná mzda rostla, byl následně vystřídán rokem, kdy došlo k jejímu poklesu. Teprve až od roku 1997 reálná mzda stabilně rostla s tím, že roky 2001–2003 přinesly až dvojnásobná tempa růstu než oproti období 1997–2000. Rok 2004, kdy došlo k mírnému poklesu reálné mzdy, byl spíše výjimkou z posledních let. Průměrné roční tempo růstu reálných mezd činilo mezi lety 1990–2006 2,6 %.

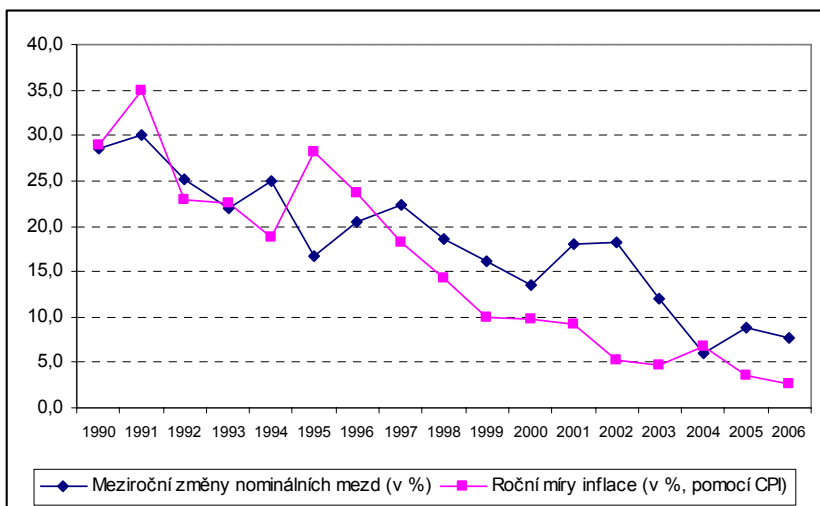
Graf č. 5: Meziroční změny reálné mzdy v Maďarsku v letech 1990–2006 (v %)



Zdroj: Ékes (2007)

Volatilitu reálné mzdy v počáteční fázi transformačního procesu se pokusíme vysvětlit pomocí dalšího grafu, který mapuje vývoj nominálních mezd a míry inflace.

Graf č. 6: Nesoulad vývoje nominálních mezd a míry inflace v Maďarsku



Zdroj: Ékes (2007)

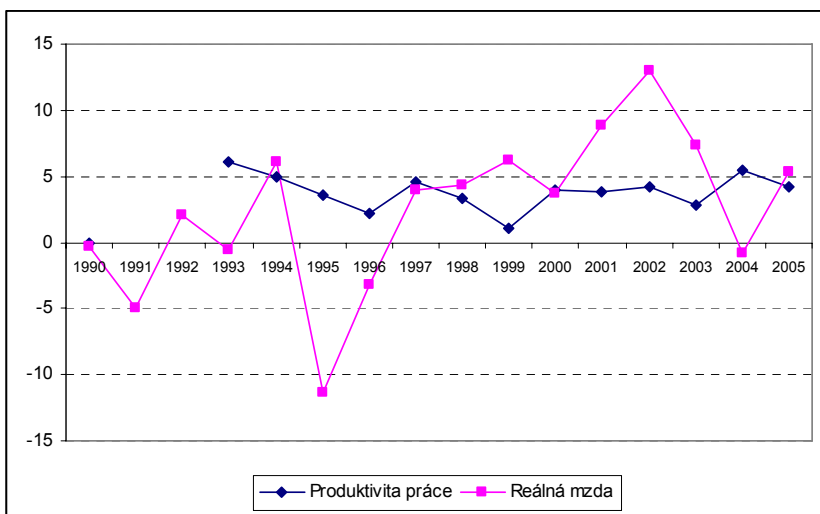
Vývoj obou veličin v první transformační fázi (1990–1997) ukazuje na mzdově-inflační spirálu, kdy v jednom období míra inflace převyšuje

přírůstek nominálních mezd. V dalším období je pak předchozí inflace kompenzována vyšším růstem nominálních mezd, což následně vyvolá další převis míry inflace nad růstem nominálních mezd. Skutečný desinflační proces byl nastartován až v roce 1997. Od tohoto roku se míra inflace stabilně snižovala a spolu s ní i tempo růstu nominálních mezd.

2.3. Chování poptávky a nabídky na trhu práce

Nyní se podíváme blíže na vzájemné vazby mezi vývojem produktivity práce, reálné mzdy a zaměstnanosti v Maďarsku. Vývoj produktivity práce působí přímo na vývoj poptávky po práci. Spolu s vývojem reálných mezd pak ovlivňuje zaměstnanost. Pokud se obě veličiny vyvíjejí přibližně stejně, nemělo by docházet k výrazným výkyvům v zaměstnanosti. Musíme ovšem zohlednit i nabídkovou stranu trhu práce a vliv vývoje reálné mzdy na ochotu pracovat.

Graf č. 7: Vývoj produktivity práce a reálné mzdy v Maďarsku (meziroční změny v %)



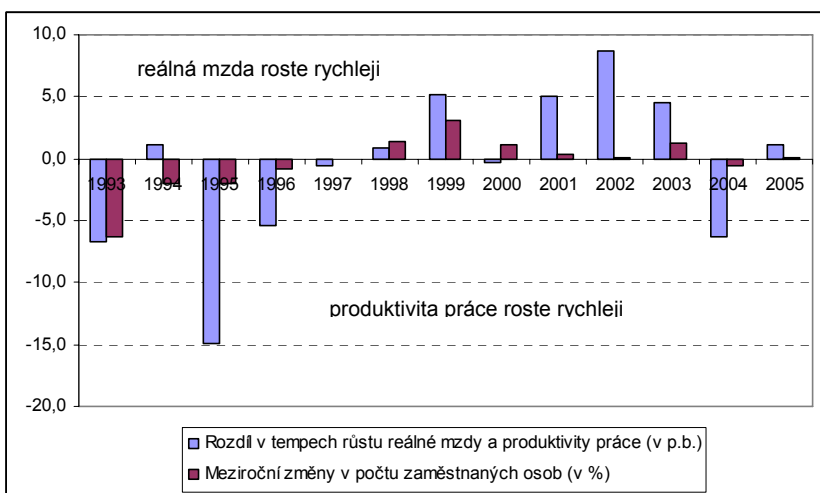
Zdroj: Ekes (2007), OECD (2007), vlastní výpočty

Z uvedeného grafu nevyplývá žádná závislost reálné mzdy a produktivity práce. Vývoj produktivity práce je víceméně stabilní. Reálná mzda ovšem nikterak neodrážela produktivitu práce a její vývoj působí spíše chaotickým dojmem, zejména v první polovině sledovaného období. V letech 2001–2003 došlo k výraznému výkyvu, kdy reálná mzda rostla v průměru téměř 10% tempem. Tento výkyv lze připsat spíše neočekávanému poklesu inflace než čemukoli jinému (viz graf č. 6). Tomuto vysvětlení by odpovídalo i přizpůsobení tempa růstu nominálních mezd v roce 2004, které bylo téměř shodné jako míra inflace. V dalších letech by se tedy dalo očekávat, že by se reálné

mzdy již mohly vyvíjet v souladu s produktivitou práce. Tomu napovídá především fakt, že se podařilo „zkrotit“ inflaci a do značné míry tak eliminovat zdroj falešných cenových informací, které byly v předchozím období vysílány i na pracovní trh.

Vzhledem k nestabilnímu cenovému a mzdovému vývoji z let 1990–1997 nelze příliš očekávat, že by nesoulad ve vývoji reálné mzdy a produktivity práce nějak významně ovlivňoval změny v ochotě firem najímat pracovní sílu a tedy zaměstnanost. Podívejme se tedy na další graf, který zobrazuje právě tuto souvislost.

Graf č. 8: Nesoulad tempa růstu produktivity práce a reálné mzdy a vliv na zaměstnanost v Maďarsku



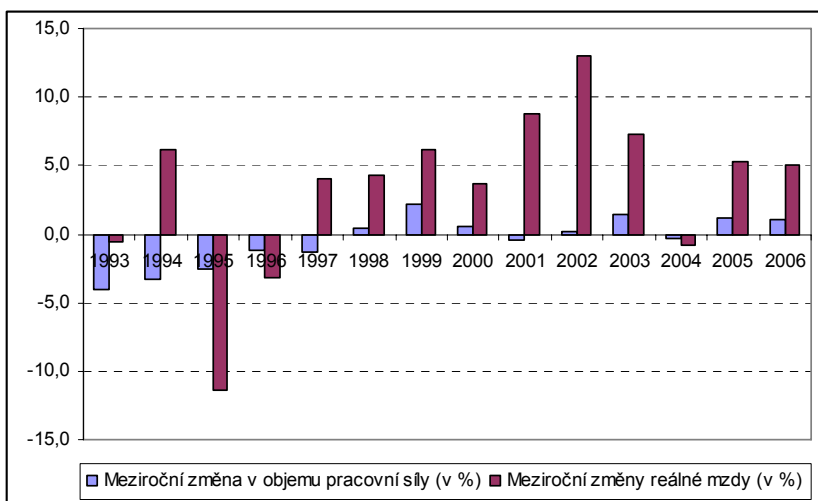
Zdroj: Ekes (2007), OECD (2007), vlastní výpočty

Modré sloupce zobrazují rozdíl v tempech růstu reálné mzdy a produktivity práce. Pokud ukazatel nabývá kladných hodnot, znamená to, že tempo růstu reálné mzdy je vyšší než tempo růstu produktivity práce a počet zaměstnaných osob by měl klesat. Pokud je ukazatel záporný, znamená to naopak, že tempo růstu produktivity práce převyšuje růst reálných mezd, na což by měly firmy reagovat větší ochotou najímat nové pracovníky a zaměstnanost by tedy měla růst. Rozdíly jsou sledované v procentních bodech. Fialové sloupce pak zobrazují procentní změny v počtu zaměstnaných osob. Vidíme, že oba sledované ukazatele se chovají v souladu s uvedenou hypotézou pouze v letech 1994 a 2000. V roce 1994 bylo tempo růstu reálné mzdy vyšší než tempo růstu produktivity práce a počet zaměstnaných osob se snížil. V roce 2000 pak růst produktivity práce převýšil růst reálné mzdy a množství zaměstnaných osob vzrostlo. Že k očekávanému vývoji v těchto dvou letech došlo se zdá být spíše dílem náhody. Nesmíme zapomenout na vývoj objemu pracovní síly. To, že až do roku 1997 se množství zaměstnaných nepřetržitě

snižovalo, bylo více než čímkoli jiným ovlivněno právě snižujícím se množstvím lidí ochotných pracovat, a to z již uvedených důvodů (možnost studovat). Dá se říci, že stejným způsobem lze vysvětlit i narůstající počet zaměstnaných po roce 1997, kdy ochota pracovat začala výrazně růst.

Z tohoto důvodu lze očekávat, že nebude existovat ani významná závislost ochoty pracovat na vývoji reálné mzdy, viz následující graf.

Graf č. 9: Vývoj reálné mzdy a objemu pracovní síly v Maďarsku



Zdroj: Ekes (2007), OECD (2007), vlastní výpočty

Graf skutečně potvrzuje očekávaný vývoj, tedy velice nízkou nebo téměř žádnou citlivost pracovní síly na vývoj reálné mzdy. Tuto necitlivost lze pozorovat prakticky po celé sledované období, až na malé, opět spíše náhodné výjimky. Pokles objemu pracovní síly v období 1993–1997 se děje nezávisle na vývoji reálné mzdy, která v tomto období značně kolísá. V letech 1998 a 1999 se sice objem pracovní síly zvyšuje a zdá se, že pracovní síla v těchto letech skutečně reaguje na zvýšený růst reálné mzdy, ovšem vývoj v dalších letech již ukazuje něco jiného. Opět lze vývoj objemu pracovní síly přičíst spíše skutečnosti, že počátkem 90. let se především mladí Maďaři rozhodli odložit svůj vstup na trh práce z důvodu možnosti dále studovat a zvyšovat svou kvalifikaci. Tomuto „odložení“ odpovídá i přírůstek pracovní síly v letech 1998–2000, kdy noví absolventi vstoupili na pracovní trh.

3. MAĎARSKÝ TRH PRÁCE A KONKURENCESCHOPNOST EKONOMIKY

Závěrečným bodem analýzy trhu práce v Maďarsku bude odhad vlivu jeho vývoje na konkurenceschopnost maďarského hospodářství, čili na schopnost dosahovat ekonomického růstu.

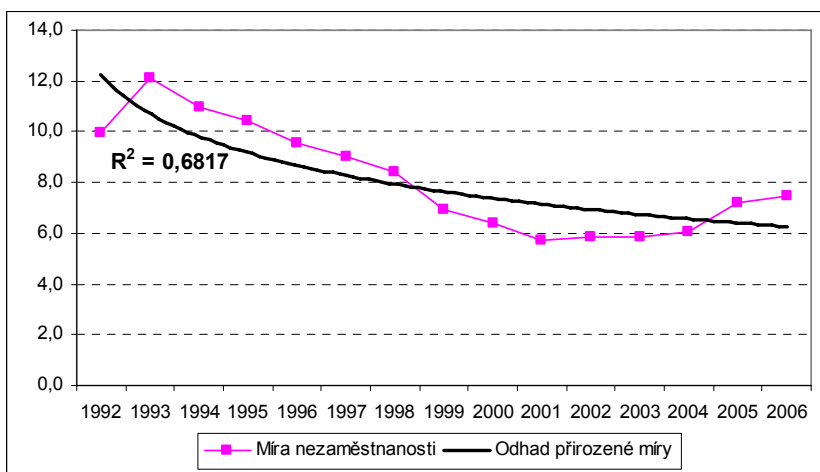
Nezaměstnanost a růst

Jeden pohled na tuto problematiku může být veden skrze míru nezaměstnanosti. Nezaměstnanost lze mimo jiné chápat jako známku neefektivního nebo spíše neplného využívání zdrojů v dané ekonomice. Je samozřejmě nutné rozlišit nezaměstnanost cyklickou a nezaměstnanost, která je pro danou ekonomiku přirozená. Cyklická nezaměstnanost vzniká v důsledku cyklického vývoje ekonomiky, přesněji, v důsledku zaostávání výkonu za svým potenciálem. V souvislosti s hospodářským růstem je zde ale kauzální vazba opačná, než kterou hledáme. Nejprve dochází k poklesu výstupu, ale až v jeho důsledku roste nezaměstnanost.

Důležitější je tedy hledat vazbu přirozené míry nezaměstnanosti a hospodářského růstu. Velikost přirozené míry nezaměstnanosti ovlivňuje samotný potenciální produkt. Produkční funkce dané ekonomiky je ovlivněna úrovní technologie a vybaveností práce kapitálem (ať už fyzickým či kapitálem lidským). Výsledný produkt (potenciální), kterého bude v ekonomice dosaženo, je pak determinován množstvím zapojené práce. To je odvozeno ze střetu nabídky a poptávky na trhu práce. Pokud vyčištění trhu práce nebude bráněno (např. státními regulacemi), přirozená míra nezaměstnanosti bude pravděpodobně velmi nízká a bude dosaženo relativně vyššího potenciálního produktu. Pokud tedy přirozená míra nezaměstnanosti poroste, potenciální produkt se přinejmenším nebude zvyšovat takovým tempem jakým by mohl.

Na přirozenou míru nezaměstnanosti má vliv celá řada faktorů. Pro tranzitivní země budou patrně nejvýznamnější okolnosti související se strukturálními změnami v ekonomice, regulací pracovního trhu a transformací sociálního systému. Vzhledem k relativně malému počtu dat (krátká časová řada – pro Maďarsko 15 let) můžeme přirozenou míru nezaměstnanosti pouze odhadnout.

Graf č. 10: Míra nezaměstnanosti v Maďarsku a odhad přirozené míry (v %)

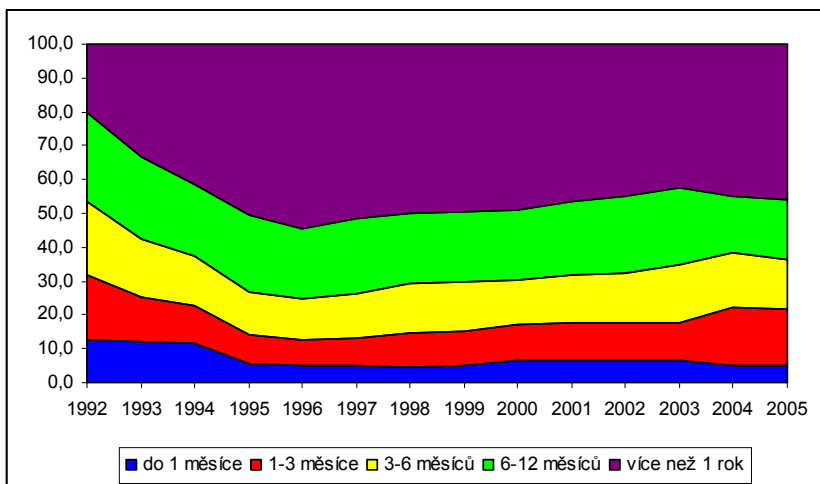


Zdroj: OECD (2007), vlastní výpočty

Odhad přirozené míry nezaměstnanosti je pro Maďarsko poměrně spolehlivý. Koeficient spolehlivosti dosahuje hodnoty 0,6817, tzn. že přirozená míra nezaměstnanosti pro maďarskou ekonomiku má právě takovýto vývoj s 68% pravděpodobností. Jak ukazuje graf, míra nezaměstnanosti zaznamenala celkem pozitivní vývoj a i samotná její hodnota (mezi 6 a 8 % v posledních letech) napovídá, že nezaměstnanost nepředstavuje pro maďarskou ekonomiku významnou překážku na cestě za solidním hospodářským růstem.

Příznivému vývoji nezaměstnanosti odpovídá i struktura podle délky jejího trvání.

Graf č. 11: Délka trvání nezaměstnanosti v Maďarsku (podíly v %)



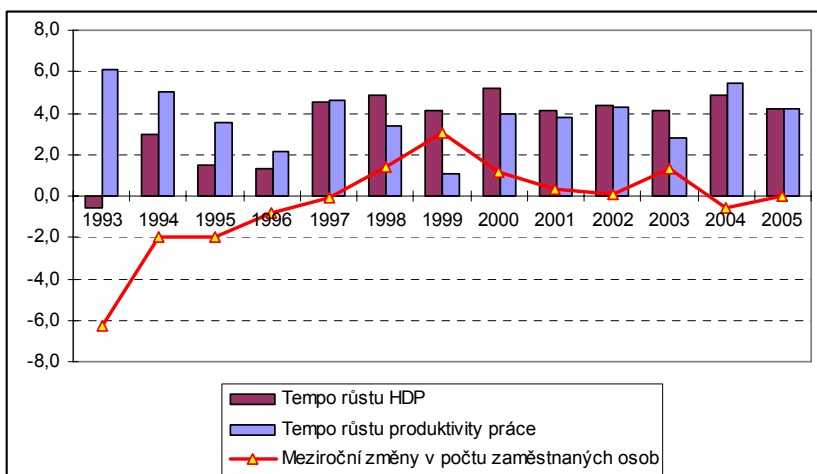
Zdroj: OECD (2007)

Přes poměrně rychlý nárůst podílu dlouhodobé nezaměstnanosti (tj. delší než 1 rok) v první polovině 90. let se podařilo tento trend zvrátit a v současnosti je podíl nezaměstnaných hledajících práci déle než 1 rok menší než 50 % (srovnej se SR – téměř 70 %), což je relativně pozitivní fakt. Pro hospodářský růst představuje zvyšování podílu dlouhodobě nezaměstnaných poměrně velký problém. Dlouhodobě nezaměstnaní v podstatě zvyšují nepružnost pracovního trhu – de facto polovina ze všech nezaměstnaných stojí dlouhodobě mimo zaměstnání a prakticky již nepředstavují ekonomicky aktivní obyvatelstvo (i když statisticky ano). Podařilo-li by se i nadále snižovat podíl dlouhodobě nezaměstnaných, pravděpodobně by klesala i nezaměstnanost přirozená, což by vytvářelo vyšší růstový potenciál.

Produktivita práce a hospodářský růst

Druhým pohledem na souvislost trhu práce a hospodářského růstu může být skrze produktivitu práce. Růst produktivity práce znamená zlepšení produkční funkce dané ekonomiky, což by mělo vést i ke zvyšování výkonu ekonomiky. Následující graf zobrazuje právě vývoj těchto veličin, tj. produktivity práce a tempa hospodářského růstu.

Graf č. 12: Vývoj produktivity práce a hospodářského růstu v Maďarsku (meziroční změny v %)



Zdroj: OECD, vlastní výpočty

Z grafu je na první pohled patrné, že výsledné tempo růstu HDP je poměrně silně ovlivněno množstvím zapojeného výrobního faktoru práce. Nicméně například i přes masivní pokles zaměstnanosti v první polovině 90. let bylo dosaženo (vyjma roku 1993) poměrně solidního ekonomického růstu. Ten byl následně zrychlen zejména v období, kdy začalo být zapojováno větší množství práce. Ovšem od roku 2001 počet zaměstnaných osob víceméně stagnuje, zatímco hospodářský růst se udržel na více než 4% ročním tempu. Z toho lze vyvodit závěr, že během 90. let minulého století byl hospodářský růst ovlivněn spíše extenzivně (alespoň co do výrobního faktoru práce), naproti tomu hospodářský růst počátku třetího tisíciletí lze přičíst spíše efektivnějšímu využívání výrobního faktoru práce, a tudíž ho lze označit za spíše intenzivní.

4. ZÁVĚR

Maďarský trh práce prošel v období transformace poměrně pohnutým vývojem, ovšem v posledních letech se zdá být trhem stabilizovaným. Přes počáteční potíže, které byly vzhledem k tak rozsáhlé a komplikované změně celého hospodářského systému zřejmě nevyhnutelné, jsme svědky pozitivního vývoje jak na poptávkové, tak na nabídkové straně trhu práce.

Na schopnost maďarské ekonomiky dosahovat dlouhodobého hospodářského růstu na straně nabídky trhu práce působí pozitivně zejména zlepšování kvalifikační struktury pracovní síly, kdy se markantně zvýšil podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, kdežto podíl málo kvalifikované pracovní síly klesá. Mobilita pracovní síly patří k nejvyšší nejen mezi středoevropskými zeměmi, ale i v porovnání se členskými státy EU-15, což je opět pozitivní fakt vzhledem ke konkurenceschopnosti maďarské ekonomiky.

Vývoj produktivity práce a reálné mzdy působí pozitivně na poptávkovou stranu pracovního trhu. Vývoj reálné mzdy víceméně odpovídá vývoji produktivity práce, a tak se není třeba příliš obávat toho, že by firmy nějak výrazně snížily ochotu najímat pracovní sílu, což by mělo negativní dopad na hospodářský růst.

Rovněž struktura zaměstnanosti i struktura nezaměstnanosti se vyvíjí poměrně příznivě. Dominantním „zaměstnavatelem“ je sektor služeb, který se na zaměstnanosti podílí z cca 60 % a Maďarsko se tak v tomto ohledu úspěšně začleňuje mezi vyspělé země. Pokud jde o strukturu nezaměstnanosti z hlediska jejího trvání, tak dlouhodobá nezaměstnanost (tj. v trvání více než 1 rok) se na celkové nezaměstnanosti podílí zhruba z 50 %, což je pod evropským průměrem, a i nadále se dá předpokládat, že tento podíl bude klesat. Pokles dlouhodobé nezaměstnanosti by tak dále pozitivně ovlivňoval schopnost maďarské ekonomiky růst.

Dlouhodobě klesá i samotná nezaměstnanost a dá se tedy odhadovat, že se snižuje i její přirozená míra. To je jistě pozitivní fakt z hlediska schopnosti maďarské ekonomiky dosahovat solidního hospodářského růstu. Ten lze zejména v posledních letech charakterizovat jako intenzivní z pohledu výrobního faktoru práce.

5. POUŽITÁ LITERATURA

BUKODI, E. (2006): Increasing labour market insecurities among young people in Hungary? Otto Friedirch University, Bamberg, 2006. dostupné na: <http://www.flexcareer.de/papers/no9.pdf> (červen 2007).

CSERES-GERGELY, Z. (2003): Residential mobility, migration and economic incentives – The case of Hungary in 1990 – 1999. Hamburg Institute of International Economics, Hamburg, 2003. dostupné na: <http://www.migration-research.org/EastWest/dokumente/Flowenla26.pdf> (červen 2007).

CVENGROŠ, F. (2004): Ekonomický růst a trh práce (několik postřehů). Smilovice, 2004. dostupné na: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Cvengros_P04_pdf.pdf (duben 2007).

ÉKES, I. (2007): The Hungarian Economy and the Labour Market. Ecostat, Budapest, 2007. dostupné na: <http://www.gpn.org/data/hungary/hungary-analysis.pdf> (červen 2007).

HOÓS, J. (1999): Employment policy in Hungary with special regards to the problems of unemployment. Budapest University of Economic Sciences, Budapest, 1999. dostupné na: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN005869.pdf> (červen 2007).

KERTESI, G. – KÖLLŐ, J. (1999): Unemployment, Wage Push and the Labour Cost Competitiveness of Regions – The Case of Hungary, 1986–1996. Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 1999. dostupné na: <http://www.econ.core.hu/doc/bwp/bwp/bwp995.pdf> (červen 2007).

KEUNE, M. (2003): Capitalist Divergence and Labour Market Flexibility in the Czech Republic and Hungary: A Comparative Analysis of Standard and non-Standard Employment. Czech Sociological Review No. 6/2003, str. 795-813, Praha, 2003. dostupné na: http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/505_64keune18.pdf (červen 2007).

LUX, M. et al. (2006): Analýza opatření bytové politiky směřující k podpoře flexibility práce v ČR. Sociologický ústav AV, Praha, 2006. dostupné na: http://seb.soc.cas.cz/publikace_download/publikace/flexibilita/flexibilita2.pdf (červen 2007).

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÝCH VECÍ A RODINY SR (2004): Sektorový operační program – Ľudské zdroje. MPSVR SR, Bratislava 2004. dostupné na: http://www.esf.gov.sk/documents/018_SOP_program.pdf (duben 2007).

OECD (1999): Thematic review of the transition – From initial education to working life: Hungary – country note. OECD, 1999. dostupné na: <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a210.pdf> (červen 2007).

OECD: Statistická data. dostupné na: <http://195.145.59.167> (duben 2007), placený přístup.

SALAMIN, J. – FLORO, M. (1993): Hungary in the 1980s: A Review of National and Urban Levels of Economic Reforms. World Bank, Washington D.C., 1993. dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/INTURBANDEVELOPMENT/Resources/336387-1169585750379/twurdwp2.pdf> (červen 2007).

SIMONYI, A. (1998): Transformation of the labour market in Hungary and spreading forms of atypical employment. Etovos Lorand University, Budapest, 1998. dostupné na: <http://www.econ.kobe-u.ac.jp/~yoshii/e/laborseminar/5.pdf> (červen 2007).

VISZT, E. (2000): Measuring labour mobility in Hungary (statistics and pilot studies). NIS Focus Group of OECD, Budapest, 2000. dostupné na: <http://www.oecd.org/dataoecd/63/42/2106478.pdf> (červen 2007).

VISZT, E. et al. (2001): Mobility of Human Resources in Hungary: An Analysis and a Proposal for Regular Collection of Statistics. OECD, 2001. Dostupné na: <http://www1.oecd.org/publications/e-book/9201141e.pdf> (červenec 2007).

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektořík: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Žídek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990–2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990–2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace

WP č. 15/2006

Jan Jonáš: Ekonomická svoboda a konkurenční schopnost české ekonomiky

WP č. 16/2006

Michal Tvrdoň: Regulace trhu práce v ČR

WP č. 17/2006

Martina Vašendová: Pohyb kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 18/2006

Ondřej Moravec: Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 19/2006

Milan Víturka – Viktorie Klímová: Globálně orientované hodnocení konkurenční pozice krajů České republiky

WP č. 20/2006

Monika Jandová: Vývoj komoditních, teritoriálních a institucionálních aspektů zahraničního obchodu ČR

WP č. 21/2006

Vladimír Žítek – Josef Kunc – Petr Tonev: Vybrané indikátory regionální konkurenceschopnosti a jejich vývoj

WP č. 22/2006

Aleš Franc: Hlavní tendence ve vývoji pracovních migrací v České republice

WP č. 23/2006

Osvald Vašíček – Karel Musil: Behavior of the Czech Economy: New Open Economy Macroeconomics DSGE Model

WP č. 24/2006

Jaroslav Rektourek: Zapojení vysokých škol do přípravy a realizace strategických dokumentů regionů – podmínka rozvoje inovačních aktivit

WP č. 25/2006

Ladislav Šiška: Analýza finanční úspěšnosti tuzemských podniků

WP č. 26/2006

Daniel Němec: Demografický vývoj SR 1990–2005

V roce 2007 vyšlo:

WP č. 1/2007

Nada Voráčová: Maďarská fiskální politika a hospodářský růst

WP č. 2/2007

Martin Chromec: Monetární politika a její dopad na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 3/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost slovenské ekonomiky

WP č. 4/2007

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 5/2007

Daniel Němec: Komparace demografického vývoje Maďarska a Polska v období transformace

WP č. 6/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Maďarsku v období 1990–2006

WP č. 7/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost polské ekonomiky

WP č. 8/2007

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v SR v období transformace

WP č. 9/2007

Jitka Doležalová: Rozvoj demokracie v Polsku a jeho vliv na výkonnost hospodářství

WP č. 10/2007

Monika Jandová: Zahraniční obchod Slovenské republiky 1993–2006

WP č. 11/2007

Milan Viturka: Inovační profily regionů

WP č. 12/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Polsku a ve Slovenské republice v období 1990–2006

WP č. 13/2007

Jitka Doležalová: Demokracie a její vliv na výkonnost maďarského hospodářství

WP č. 14/2007

Tomáš Paleta: Strukturální politika Slovenské republiky 1990–2005

WP č. 15/2007

Nada Voráčová: Hospodářský růst na Slovensku a v Polsku: jaký vliv měla fiskální politika?

WP č. 16/2007

Monika Jandová: Komparace zahraničního obchodu Maďarska a Polska (1990–2006)

WP č. 17/2007

Miroslav Hloušek: Growth Accounting for Visegrad States: Dual Approach

WP č. 18/2007

Jaromír Tonner – Osvald Vašíček: Odhad časově proměnných parametrů v modelech české ekonomiky

WP č. 19/2007

Jiří Polanský – Osvald Vašíček: Economic Development of Visegrad Countries: Macroeconomic DSGE Models

WP č. 20/2007

Petr Musil: Trh práce a konkurenceschopnost maďarské ekonomiky v období transformace